STUDIA ZRODŁOZNAWCZE

Commentationes

XXIII

STUDIA ŹRÓDŁOZNAWCZE XXIII

A C A D E M I A S C I E N T I A R U M E T L I T T E R A R U M P O L O N A I N S T I T U T U M H I S T O R I C U M

COMMENTATIONES

XXIII

WARSZAWA-POZNAŃ 1978 PAŃSTWOWE WYDAWNICTWO NAUKOWE

P O L S K A A K A D E M I A N A U K I N S T Y T U T H I S T O R I I

STUDIA ŹRÓDŁOZNAWCZE

XXIII

WARSZAWA—POZNAŃ 1978 PAŃSTWOWE WYDAWNICTWO NAUKOWE

KOMITET REDAKCYJNY

Aleksander Gieysztor, Ireneusz Ihnatowicz, Ryszard Kiersnowski, Brygida Kürbis, Gerard Labuda, Ryszard Walczak (sekretarz)

Adresy Redakcji:

ul. Marchlewskiego 126, 61-874 Poznań tel. 511-91 w. 16 i 17 (Instytut Historii UAM) ul. Krakowskie Przedmieście 26/28, 00-325 Warszawa tel. 619-88 (Instytut Historyczny UW)

> Adres dla korespondencji (sekretariat): ul. Zwierzyniecka 20/Ip., 60-814 Poznań tel. 444-55 w. 4 (Instytut Historii PAN)

Rocznik poświęcony naukom pomocniczym historii oraz źródłoznawstwu polskiemu i powszechnemu

Tom XXIII przygotowany w latach 1976-1977

Okładkę i obwolutę projektował Tadeusz Chlebowski

Na obwolucie ozdobnik z mapy "Sarmacji Południowej" Bernarda Wapowskiego (ca 1526) Reprodukcja według podobizny w: Polonia typographica saeculi sedecimi, fasc. V, Warszawa 1964, tabl. 214

PRINTED IN POLAND

PAŃSTWOWE WYDAWNICTWO NAUKOWE ODDZIAŁ W POZNANIU

Nakład 460+90 egzemplarzy. Arkuszy wydawniczych 40. Arkuszy drukarskich 36 † 1 wkł.

Papier drukowy satynowy kl. III, 80 g, 61×86 cm

Oddano do składania w grudniu 1977 r.

Podpisano do druku i druk ukończono w styczniu 1979 r.

Zamówienie nr 3142/77. J-3/630. Cena zł 125,—

POZNAŃSKIE ZAKŁADY GRAFICZNE IM. MARCINA KASPRZAKA

Profesor Jadwidze Karwasińskiej zasłużonej badaczce średniowiecza polskiego

Redakcja

SPIS RZECZY

Artykuły i rozprawy

Dusan Trestik, Antange der böhmischen Geschichtsschreibung. Die altesten Prager Annalen	36 39
Ewa Lenard, Elita społeczna ziem krakowskiej i sandomierskiej w pierwszej połowie XIII wieku. Próba analizy staty-	
stycznej	53
Jacek Wiesiołowski, Społeczeństwo a książka w późnośredniowiecznym mieście polskim. Poznań i jego osiedla przed- miejskie w XV i na początku XVI wieku	65
majone w 11 1 m posique 11 1 wiene 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1	
Przeglądy, dyskusje, przyczynki	
Czesław Gutry, Bibliografia polska XX wieku. Historia — stan dzisiejszy — propozycje	83
Bogdan Bolz, Zabytkowe inskrypcje Polski. Uwagi metodyczne	97
Stanisław Alexandrowicz, Ziemie ruskie w kartografii polskiej XVI–XVII wieku	107
matyka badawcza	117
Olga Weijers, Les lexiques du latin médiéval	143
Zenon Guldon, Nikołaj Krikun, Przyczynek do krytyki spisów ludności żydowskiej z końca XVIII wieku	153
Artykuły recenzyjne i recenzje	
Wielość kultur i pojęcie czasu [Les cultures et le temps. Etudes préparées pour l'UNESCO. Introduction de P. Ricoeur.	
Paris 1975] (Brygida Kürbis)	159
Rękopisy Biblioteki Narodowej w Warszawie i ich opracowanie (Bogusław Ratusiński)	163
Archivo Regiomontano ad Poloniam spectantia, ed. C. Lanckorońska, pars VII-IX, Elementa ad fontium edi-	172
tiones, vol. XXXVII-XXXIX. Romae 1976 (Anna Sucheni-Grabowska)	181
Математические методы в исследованиях по социально-экономической истории, Москва 1975 (Witold Jaźwiński)	183
International Bibliography of Historical Sciences, Paris 1930 nn. [dotad tomów 40] (Tomasz Wituch)	184
Katalog starych druków Biblioteki Publicznej m. st. Warszawy. Cz. III Polonica XVII wieku. Opr. J. Rudnicka przy współudz. J. Górki i K. Sokołowskiej-Grzeszczykowej, Warszawa 1976 (Zofia Nowak)	185
Liber Librorum. 5000 Jahre Buchkunst. Eine geschichtliche Übersicht v. F. Baudin [i in.] Hrsg. v. H. D. L. Ver-	
vliet. Einführung v. H. Liebaers, Genf [1973] (Alicja Karlowska-Kamzowa)	188
E. Urbánková, K. Stejskal, Pasionál Přemyslovny Kunhuty – Passionale abbatissae Cunegundis, Praha [1975] (Alicia Karlowska-Kamzowa)	189
A. Kawecka-Gryczowa, Z dziejów polskiej książki w okresie renesansu, Wrocław 1975 (Janislaw Osięglowski).	191
J. Dobrzyniecka, Drukarnie Uniwersytetu Jagiellońskiego 1674-1783, Kraków 1975 (Janisław Osieglowski)	193

VIII Spis rzeczy

H. Dubowik, Dzieje książki i bibliotek. Kompendium dla studentów bibliotekoznawstwa, Bydgoszcz 1976 (Bogumila	
Kosmanowa)	19
Encyklopedia wiedzy o prasie. Pod. red. J. Maślanki. Komitet red. M. Burczyk, P. Dubiel, S. Dziki, Z. Krzystek, W. Pisarek, A. Tepli-Kobielska, I. Tetelowska, Kraków 1976 (Aleksandra Garlicka)	19
J. Wikarjak, Warsztat pisarski Cycerona, Warszawa-Poznań 1976 (Bogdan Bolz)	19
Chronica Fuldensis, Die Darmstädter Fragmente der Fuldaer Chronik, bearb. v. W. Heinemeyer, Archiv f. Diplomatik,	19
Schriftgeschichte, Siegel- und Wappenkunde, Beiheft 1, Köln-Wien 1976 (Jerzy Strzelczyk)	19
L. E. Havlík, Dukljanská kronika a Dalmatská legenda, Rozpravy československé akademie věd. Řada společenskych	• -
věd, 86/2 (1976) (Jan Leśny)	19
K. D. Seemann, Die altrussische Wallfahrtsliteratur. München 1976 (Andrzej Poppe)	20:
Il "De officio inquisitionis". La procedura inquisitoriale a Bologna e a Ferrara nel Trecento. Introd., testo crit. e note	
a cura di L. Paolini. Bologna 1976 (Edward Potkowski)	20
D. N. Baker, The priesthood of Genius: a study of the medieval tradition, Speculum 51 (1976) (Witold Dreger)	20
H. Fichtenau, Beiträge zur Mediävistik. Ausgewählte Aufsätze. I. Bd.: Allegemeine Geschichte, II. Bd.: Urkundenfor-	
schung. Stuttgart 1977 (Brygida Kürbis)	20
Lorenzo Valla, De falso credita et ementita Constantini donatione, hrsg. v. W. Setz. Monumenta Germaniae Historica,	
Quellen zur Geistesgeschichte des Mittelalters, Bd.10, Weimar 1976; Das Constitutum Constantini (Konstantinische	
Schenkung). Text hrsg. v. H. Fuhrmann. Fontes iuris Germanici antiqui in usum scholarum, t. X. Hannoverae	
1968 (Gerard Labuda, uzupelnienie Janusz Tazbir)	20
Kodeks dyplomatyczny Wielkopolski, ser. nowa, z. 1. Dokumenty opactwa benedyktynów w Lubiniu z XIII-XV wieku,	
wyd. i opr. Z. Perzanowski, Poznań 1975 (Kazimiera Chojnacka)	210
Грамоти XVI ст. Упорядкування, вступна статя, коментарі і словникі покажчики М. М. Пещак. Київ 1974	
(Zbysław Wojtkowiak)	21
Documenta ex Archivo Regiomontano ad Poloniam spectantia. IV Pars, 1525-1530, V Pars 1531-1537, VI Pars 1538-	
1542, ed. C. Lanckorońska. Elementa ad fontium editiones vol. XXXIV-XXXVI. Romae 1975 (Janusz Mallek,	
Wiktor Szymaniak)	210
Tabele podatku gruntowego i ludności wsi śląskich z około 1765 roku. Źródła do Atlasu Historycznego Śląska, I, opr.	
Z. Kwaśny i J. Wosch. Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk 1975 (Kazimierz Orzechowski)	218
Księga bracka i Nekrolog opactwa Panny Marii w Lubiniu, opr. i koment. opatrz. Z. Perzanowski. Pomniki dziejowe	
Polski – Monumenta Poloniae Historica, ser. II, t. IX/2, Warszawa 1976 (Jerzy Łojko)	219
K. Jasiński, Rodowód Piastów śląskich, t. III. Piastowie opolscy, cieszyńscy, oświęcimscy. Wrocław 1977 (Roman Heck)	222
I. Gieysztorowa, Wstęp do demografii staropolskiej. Warszawa 1976 (Antoni Mączak)	223
Pläne und Grundrisse von Städten sozialistischer Länder Europas (1574–1850), bearb. v.W. Klaus. Deutsche Staats-	
bibliothek, Kartographischer Bestandverzeichniss, 3, hrsg. v. E. Klemp, Berlin 1976 (Stanislaw Alexandrowicz)	22:
Историческая география России XII— начало XX в., Москва 1975 (Barbara Trelińska)	227
С. Б. Веселовский, Ономастикон. Древнерусские имена, прозвища и фамилии, Москва 1974 (Artur Kijas)	229
F. G. Maier, Neue Wege in die alte Welt. Methoden der modernen Archäologie, Hamburg 1977 (Jan Tyszkiewicz)	230
I. Górska, L. Paderewska, J. Pyrgała, W. Szymański, L. Gajewski, Ł. Okulicz, Grodziska Mazowsza i Pod-	
lasia, Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk 1976 (Boguslaw Gierlach)	231
П. Петровић, Палеографија римских натписа у Горњој Мезија, Београд 1975 (<i>Jerzy Kolendo</i>)	232
Corpus des inscriptions de la France médiévale, I, Poitou-Charente, sous la dir. de ER. Labande, Fasc. 1, Ville	
de Poitiers, textes établies et présentés par R. Favreau et J. Michaud. Poitiers 1974; Corpus inscriptionum	
Poloniae, t. I, Województwo kieleckie, pod red. J. Szymańskiego, z. 1, wyd., wstępem i komentarzami op.	22.
B. Trelińska, Kielce 1975 (Bogdan Bolz)	233
Zapiski krytyczne i sprawozdania	
P. Salmon, Histoire et critique. Sociologie générale et philosophie sociale, 2 ^e éd., Bruxelles 1976 (G. L.)	237
N A. Bringeus, Krytyka źródeł w badaniach etnologicznych, Etnografia Polska 21 (1977) (G. L.)	237
H. van de Waal, Iconclass and iconographic classification system. Compl. and ed. by L. D. Couprie. 2-3 System	
(1974), 2-3 Bibliography (1973), 4 System, Part I (1976), 4 Bibliography, Part I (1975), Amsterdam - London	
(J. Pal.)	238
V. Mažuranić, Prinosi za hrvatski pravno-povjestni rječnik, U Zagrebu 1908-1922, [reprint.] Zagreb 1975 (J. L.)	239
ћ. Даничић, Рјечник из књижевних старина српских, I-III, [Фототипија издања из 1863-1864 године]. Београд [1975]	
(9. L.)	239
J. Ryl, Najstarszy spis książek (1608 r.) Biblioteki Katedralnej w Gnieźnie, Studia Gnesnensia, Gniezno, 1 (1975)	
(J. Os.)	239
A. J. Gourévitch, Le comique et le sérieux dans la littérature religieuse du Moyen-Age, Diogène – Revue internatio-	
nale des sciences humaines, Paris 1975, n° 90 (P. Sal.)	240
P. Brown, Society and the supernatural: A medieval change, «Daedalus» t. 104 n° 2, 1975 (M. J. G.)	240

Spis rzeczy IX

S. Brezeanu, "Translatio imperii" und das lateinische Kaiserreich von Konstantinopel, Revue Roumaine d'Histore 14	
(1975) (J. Strz.)	241
H. Cichocka, Ammianus Marcellinus a literatura grecka i rzymska, Meander 29 (1974); tejże, Mowy i listy w "Res gestae" Ammiana Marcellina, tamże 30 (1075); tejże, Zależność Ammiana Marcellina od Solinusa w ekskursie o Egipcie (XX 15-16), tamże 30 (1975); tejże, Die Konzeption des Exkurses im Geschichtswerk des Ammianus Marcellinus, Eos 63 (1975) (J. Strz.)	242
W. Richter, Die Darstellung der Hunnen bei Ammianus Marcellinus (31, 2, 1-11), Historia – Zeitschrift für Alte Geschichte 23 (1974) (J. Strz.)	244
A. Krawczuk, Problemy historiografii łacińskiej wieku V, Meander 31 (1976) (J. Strz.)	244 244
chiv f. Erforschung d. Mittelalters 31 (1975) (J. Strz.)	245
J. Beumann, Sigebert von Gembloux und der Traktat de investitura episcoporum, Sigmaringen 1976 (J. Strz.) FJ. Schmale, Die österreichische Annalistik im 12. Jahrhundert, Deutsches Archiv f. Erforschung d. Mittelalters 31 (1975) (G. L.)	247
A. K. G. Kristensen, Danmarks aeldste annalistik, Studier over lundensisk annalskrivning i 12. og 13. aarhundrede, København 1969 (G. L.).	247
Легенда о Тристане и Изольде. Издание подг. А. Д. Михайлов, Москва 1976 (J. Strz.)	248
J. von Ungern-Sternberg, Cäsar und Nero in der Vorstellungswelt des 14. Jahrhunderts. Zu den Privilegien Herzog Rudolfs IV. von Österreich. Jahrbuch für fränkische Landesforschung 36 (1976) (J. Strz.)	250
A. Czacharowski, Mogileńska tradycja o początkach klasztoru benedyktynów. Bydgoskie Towarzystwo Naukowe, Prace Komisji Historii, XI, Warszawa-Poznań 1975 (J. L.)	250
S. M. Szacherska, Buch und Stein. Auf den Spuren einer verschollener Handschrift, Basler Zeitschrift für Geschichte und Altertumskunde 74 (1974) (G. L.)	250
G. Cremošnik, Studije za srednjovjekovnu diplomatiku i sigilografiju Južnih Slavena, Sarajevo 1976 (J. L.) V. H. Elbern, Magia i wiara w złotnictwie wczesnego średniowiecza, Biuletyn Historii Sztuki 38 (1976) (A. S. L.) S. Epperlein, Bäuerliche Arbeitsdarstellungen auf mittelalterlichen Bildzeugnissen, Jahrbuch für Wirtschaftsgeschichte,	251 251
1976 (J. Strz.)	252 252
1977 (S. K. K.)	253 254
B. Krassowski, Polska kartografia wojskowa w latach 1918–1945, Warszawa 1974 (St. A.)	254 254
L. Gomolicki, Przygoda archiwalna, Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk 1976 (G. L.)	255 256
W. Dansgaard, S. J. Johnsen, N. Reeh, N. Gundestrup, H. B. Clausen, C. U. Hammer, Climate changes, Norsmen and modern man, «Nature» vol. 255, 1975 (J. Tysz.)	256
In memoriam	
Adam Vetulani, 20 III 1901 – 27 IX 1976 (Stanisław Russocki)	259 260 262
Komunikaty	
XV Międzynarodowy Kongres Bizantynistów, Ateny, 5-11 1976 (Waldemar Ceran, Halina Evert-Kappesowa) I Sympozjum nauk dających poznać źródła historyczne, Kazimierz Dolny – Lublin, 23-25 IX 1976 (Jan Pakulski) Wnioski Sympozjum	265 265 270
Dzieło literackie jako źródło historyczne. Konferencja naukowa Instytutu Badań Literackich PAN, Warszawa, 14-16 XII 1976 (Maria Maciejewska-Jagiello)	27

pis	rzecz
	pis

Gesellschaftliche und künstlerische Bedeutung des byzantinischen Kunstexports für die Länder Mittel- und Osteuropas, Berlin — Halle, 22–25 III 1977 (Alicja Karlowska-Kamzowa)	271 273
Polemiki	
W sprawie recenzji z Katalogu rękopisów Biblioteki Publicznej m. st. Warszawy (Jadwiga Rudnicka)	
SPIS RYSUNKÓW I FOTOGRAFII	
Do art. S. Alexandrowicza: Zasięg map Sarmacji Bernarda Wapowskiego i Moskwy Antoniego Wieda	111 113 114
W działe In Memoriam: Adam Vetulani	

262

TABLE DES MATIÈRES

Articles et études

Dušan Třeštík, Anfänge der böhmischen Geschichtsschreibung. Die ältesten Prager Annalen				
Konstanty Jażdżewski, Der Buchstabe e caudata in den Urkunden. Ein Beitrag zur Geschichte der Rechtschreibung und der Schrift.	39			
Ewa Lenard, L'élite sociale de la province Cracovie et Sandomirie à la première moitié du XIII ^e siècle. Essai d'une analy-	٦.			
se statistique	53			
Jacek Wiesiołowski, La société citadine et le livre en Pologne du bas moyen âge. Poznań et sa banlieue au XV° – début				
du XVI° siècle	65			
Revues, discussions, contributions				
Czesław Gutry, Bibliographie polonaise du XX ^e siècle. Histoire – état actuel – propositions	83			
Bogdan Bolz, Die alten Inschriften in Polen. Zur Methodik der Erforschung und Ausgabe	97			
Stanisław Alexandrowicz, Les terres russes dans la cartographie polonaise au XVIe et au XVII siècle	107			
Krystyna Górska-Gołaska, Dictionnaire-guide historique et géographique de la Grande Pologne au moyen âge. Méthode du travail	117			
Olga Weijers, Les lexiques du latin médiéval	143			
Zenon Guldon, Nikolai Krikun, Contribution à la critique des recensements de la population juive à la fin du				
XVIII° siècle	153			
Articles critiques et comptes rendus	159			
Notes critiques	237			
In memoriam	259			
Communications	265			
Polemiques	275			

SPIS WSPÓŁPRACOWNIKÓW - LISTE DES COLLABORATEURS

- St. A. Stanisław Alexandrowicz, Białystok Maria Bielińska, Warszawa Bogdan Bolz, Gniezno Waldemar Ceran Łódź Kazimiera Chojnacka, Poznań Witold Dreger, Warszawa Halina Evert-Kappesowa, Łódź Aleksandra Garlicka, Warszawa
- M. J. G. Maja Jowita Gąssowska, Warszawa Bogusław Gierlach, Siedlce Krystyna Górska-Gołaska, Poznań Zenon Guldon, Kielce Czesław Gutry, Warszawa Leszek Hajdukiewicz, Kraków Roman Heck, Wrocław Franciszek Jakubczak, Warszawa Witold Jaźwiński, Warszawa Konstanty Jażdżewski, Wrocław Alicja Karłowska-Kamzowa, Poznań Artur Kijas, Poznań Jerzy Kolendo, Warszawa Bogumiła Kosmanowa, Poznań
- S. K. K. Stefan Krzysztof Kuczyński, Warszawa Brygida Kürbis, Poznań Nikołaj Krikun, L'vov, USRR
- A. S. L. Adam Labuda, Poznań
- G. L. Gerard Labuda, Poznań Ewa Lenard, Warszawa
- J. L. Jan Leśny, Poznań
- J. Ł. Jerzy Łojko, Poznań

- Maria Maciejewska-Jagiełło, Warszawa Janusz Małłek, Toruń Antoni Mączak, Warszawa Zofia Nowak, Poznań Kazimierz Orzechowski, Wrocław
- J. Os. Janisław Osięgłowski, Poznań Jan Pakulski, Toruń
- J. Pal. Janusz Pałubicki, Poznań Andrzej Poppe, Warszawa Edward Potkowski, Warszawa Bogusław Ratusiński, Kraków
- A. R. Aleksandra Rodzińska, Warszawa
 Jadwiga Rudnicka, Warszawa
 Stanisław Russocki, Warszawa
- P. Sal. Piotr Salwa, Warszawa
- A. Stol. Anna Stolarczyk, Warszawa
- J. Strz. Jerzy Strzelczyk, Poznań Anna Sucheni-Grabowska, Warszawa Wiktor Szymaniak, Bydgoszcz Janusz Tazbir, Warszawa
- J. Tr. Joanna Tracz, Warszawa
 Barbara Trelińska, Lublin
 Dušan Třeštík, Praha, CSRS
- J. Tysz. Jan Tyszkiewicz, Warszawa Olga Weijers, Den Haag, Holandia Jacek Wiesiołowski, Warszawa Tomasz Wituch, Warszawa Zbysław Wojtkowiak, Poznań
- A. Zab. Andrzej Zaborski, Kraków